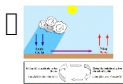

GIÓ và con người

Tác Giả: TS Thái Công Táng
Thứ Bảy, 30 Tháng 6 Năm 2012 07:26

Gió luôn luôn là nguồn cảm hứng cho các nhà thơ, văn sĩ, thi sĩ ở bất cứ không gian nào, thời gian nào, tất cả mọi đời sau...

1. Gió trong văn học, âm nhạc và thi ca

Gió luôn luôn là nguồn cảm hứng cho các nhà thơ, văn sĩ, thi sĩ ở bất cứ không gian nào, thời gian nào, tất cả mọi đời sau. Văn học Việt cũng không thoát khỏi niềm cảm thông sâu xa giữa con người và gió. Thơ cổ xưa, trong truyện Kiều, thi hào Nguyễn Du cũng dùng hình tượng gió để diễn tả những cảm xúc khác nhau như nói chuyện lòng thì:

Sớm dào dạt i mơn lân la

Trời còn trăng gió, sau ra đá vàng

Thơ Nguyễn cũng dùng hình tượng gió như :

Dù khi gió kếp, má a đời

Có ta đây, cũng chong cấn-cì !

GIÓ và con người

Tác Giả: TS Thái Công Táng

Thứ Bảy, 30 Tháng 6 Năm 2012 07:26

Gió kép, máa đßn cß nghĩa nhßng tại hßa, bßt trßc bßt thßnh lßnh cß thß xßy ra vßi ngßi phßn chßu, tay mßm

Tßc nhß thanh thßn cßng dßng chß giß nhß :

Lßn thßu giß mßt trßng thanh

Bßng đßu cß khßch bißn đßnh sang chßi

Khi giß gßc, khi trßng sßn

Bßu tißn chußc rßu, cßu thßn nßi thß

hoßc :

Giß chßu nhß gißc cßn sßu

Viß lô hißu hßt nhß mßu cßi trßu

Thßi gian trôi qua :

Lßn lßn ngßy giß đßm trßng

GIÓ và con người

Tác Giả: TS Thái Công Táng
Thứ Bảy, 30 Tháng 6 Năm 2012 07:26

Thà a háng rá má c đã cháng xuán qua

Gió tháng đi lián vái máa nên các văn sĩ, nhác sĩ cũng hay liên kát 2 hián táng trên :

-Nháng ngày máa lánh gió lê thê

-Ngày ngáu gió káp máa đán,

Mái tranh ránháng lábuán vu vá

Đêm dài nháp táng váng đáa,

Lái ruái iángán xáa váng vá (Báng Bá Lán)

hoác:

-Mát chiáu gió máa em vá thám chán xáa

Non nác u buán nào đầu bóng cánhán

Láng xót xa tình xáa...

Dân ca cũng có bài nói vá gió :

Gió đánh cành tre, gió đáp cành tre

GIÓ và con ngỗng

Tác Giả: TS Thái Công Táng
Thứ Bảy, 30 Tháng 6 Năm 2012 07:26

Chiếc thuyền anh vững, le te gọi nàng

Gió đánh cành bàng, gió thổi cành bàng

Đường chèo anh hát, cô nàng yên nghe

hỏi:

Gió đánh đò đưa, gió thổi đò đưa

Sao cô mình lẳng lẳng mà chèo a có chèo

Ca dao miền Nam có câu :

*Gió đưa gió thổi vững rặng ăn còng
Vòng sông ăn cá, vững đường ăn cua*

Ý nói ngỗng con gái yên chèo miền rặng thì chèo có ăn còng, không bèo ngỗng bèo ngỗng có cá, vững đường có cua. Còng có nhiều miền Gò Công, sau vững lúa thì còng bầu kín chân rặng

Như tình của ngỗng thôn nũng dùng hình tượng gió đưa bóng bèo, vững kín đáo :

Đêm qua mình bèo gió bay

GIÓ và con người

Tác Giả: TS Thái Công Táng
Thứ Bảy, 30 Tháng 6 Năm 2012 07:26

Gió rung cành bßc, gió lay cành vàng,

Em về i anh cùng táng khác làng

Nào em bßt ngõ nhà chàng ß đâu !

Nhà nhßc sĩ liên táng đßn ngßn gió nhß khi hè về :

Trßi hßng hßng, sáng trong trong

Ngàn phßng rung nßng ngoài song

Cành mßm mßm, gió ru êm

Lßc màu mây bích ngßc qua màu duyên (Hè Vßc a Hùng Lân)

Ca dao ta có câu:

*Ngßi ta đi cßy lßy công. Tôi nay đi cßy còn trông nhißu bß. Trông trßi, trông đßt, trông mây....
Trông mßa, trông gió, trông ngày trông đêm*

chßng tß gió là mßt yßu tß mà ngßi nông dân chú ý trong công vißc đßng áng. Ngßi nông dân
vßi tích lũy kinh nghißm bao đßi:

GIÓ và con ng

Tài liệu: TS Thái Công Tông
Tháng 6 Năm 2012 07:26

Đêm mù sương trăng sao không

Thì là đi m m a gió thì i n i

Đêm nào sao sáng xanh thì i

Thì là n ng ráo, yên vui suốt ngày

Nhng ai chăm vì c d y cày

Nhìn thì i trông gió li u xoay thì y mình

2. Thì i sao có gió ?

Gió thì i vì có sự khác biệt về nhiệt độ trong bầu thì i :

-ch nào có mây che thì không khí ở mặt đất không nóng nên thì i ng: áp suất không khí cao, thì o ra cao áp.

-ch nào không có mây che, thì i n ng ráo thì không khí thì i nên thì i, b c lên cao :

Hôm nay thì i thì i lên cao

Tôi bu n không thì i vì sao tôi bu n (thì i Xuân Di u),

GIÓ và con người

Tài liệu: TS Thái Công Tông
Thư số: Bảy, 30 Tháng 6 Năm 2012 07:26

---

và vì không khí nhẹ nên áp suất không khí thấp, tạo ra hiệu ứng áp.

Và gió thổi từ chỗ cao áp đến chỗ thấp, cũng y như giông nồm chày từ chỗ cao đến chỗ thấp.

Sự khác biệt về nhiệt độ trong bầu trời cũng biến thiên theo mùa (mùa hè trời nóng, mùa đông trời lạnh), theo vùng (nhiệt đới nóng, ôn đới lạnh), theo đêm ngày (đêm mát vì không có mặt trời, ngày nóng vì có ánh nắng), theo địa hình (núi, thung lũng).

Tóm lại, nóng không đồng đều trên mặt đất tạo ra những nơi có khí áp cao hay thấp nên gió cũng có những lưu ý.

-Nếu sai biệt giữa cao áp và thấp áp không lớn lắm thì gió thổi yếu ớt:

Gió hiu hiu thổi mây vàng êm trôi (Bàng Bá Lân)

hoặc:

Gió vi vu thổi ngáo dậu

Ru hồn mặt trời chiếu chiếu trên đê (Bàng Bá Lân)

Ta hãy để ý đến liên hệ giữa hai hiện tượng khí hậu: gió hiu hiu và mây vàng trong câu thơ!
Thức vầy, mây vàng như trong ca dao:

GIÓ và con ngỗng

Tài liệu: TS Thái Công Tông
Tháng 6 năm 2012 07:26

Trên trời có đám mây xanh

giữa mây trắng, chung quanh mây vàng

là khi thời tiết êm đềm nên gió chỉ hiu hiu thổi (vì không có khác biệt giữa áp suất không khí).

Gió thì thổi mạnh trong bài hát *Giọng yêu dấu* :

Giọng yêu dấu bao lần

Nhà nhàng nhè gió thì thổi

Làn mây trôi gió nhẹ thổi thong thả xa xôi

-Nếu sai biệt giữa cao áp và hạ áp khá nhiều thì gió thổi rất mạnh :

Đùng đùng gió dữ mây vần

Một xe trong cơn bão thổi bay (Kêu) hay ào ào đổ gãy rung cây

-Nếu không có sự chênh lệch khí áp thì không khí sẽ không chuyển động: trời lặng gió.

3. Các loại gió .

GIÓ và con ngỗng

TS Thái Công Tông

Tháng 6 Năm 2012 07:26

Theo hình ảnh

Gió Bắc, còn gọi là gió bắc, là gió thổi từ miền Bắc Trung Hoa, đem hơi lạnh vào các tháng 11, 12 đến tháng hai, tháng ba nên khí hậu nước Việt, nhất là miền bắc, khá lạnh. Các nhà văn cũng còn gọi gió mùa Đông Bắc.

Vào mùa Đông, có thổi từ vùng Siberia (cao áp) đến Việt Nam, đem theo không khí lạnh .. Dù gì gối bút của nhà văn Nguyễn Mạnh Tú:

Đông Bắc. Có không biết bao nhiêu thi sĩ, bao nhiêu nhà thơ đã xúc động vì những cơn gió này và viết ra bao nhiêu tác phẩm làm thảng hoảng đến ngay cả khi đang sống trong một hoàn cảnh khó khăn nhất, con người vẫn tìm ra cái đẹp của mình đang sống. Khí hậu của tháng Mười Một và tháng Chạp âm lịch là khí hậu lạnh và đẹp nhất trong năm của miền Bắc. Gió hay thổi lạnh thổi tới những miền đông đã xa bỗng trở về không báo trước. Có thể nói buồm sáng trở về còn rồi thì không có gì báo hiệu là một ngày lạnh, những cơn gió ở đâu bỗng kéo về chợt phủ. Gió chen chúc vào đám đông đang đi trên đường, gõ cửa những ngôi nhà, hàng quán, người sát vào những người buôn bán hai bên vỉa hè rồi là huyên thiên. Những cơn nói năng gì cả. Chạy có một, tôi đến, tôi nghe và tôi đi. Tiếng như Caesar ngày trước I came, I saw, I conquered. Thì là một người chạy ủa đi mua áo ấm để người chung với gió.

Mùa thu ở Việt Nam, những cơn gió heo may, một loài gió hơi lạnh và khô. Trong bài thơ « Mưa Sài Gòn, mưa Hà Nội » của nhà thơ Phạm Đình Chương có nói về loài gió này :

Mưa hoàng hôn

Trên thành phố buồm gió heo may vào huyên ..

hoàng hôn :

GIÓ và con người

Tài liệu: TS Thái Công Tông
Tháng 6 năm 2012 07:26

Lìa xa thành đô yêu dấu

Một sớm khi heo may về

lòng khách tha hương về hương sự thôn hương (Giáo sư hội đồng nhà văn Vũ Thành)

Gió Nam, còn gọi là gió Nam có hai loại: gió Nam đông thổi vào mùa hè từ phía Đông Nam, từ biển Đông đem theo hơi ẩm biển vào và tạo mưa ở Thái Lan, Miền Đông, Châu thổ Cửu Long, Châu thổ sông Hồng, Cao Miên, từ tháng 6 đến tận tháng 10:

Tháng sáu trời mùa, trời mùa không dứt (thơ Nguyễn Sa)

Tuy nhiên, miền Trung thì vì có dãy núi Trường Sơn nên chế độ mưa không giống như miền Bắc hay miền Nam. Một biển thổi khác của gió Nam ở miền Trung được gọi là XUÂN HƯƠNG thổi từ:

Mùa hè hãy hãy gió Nam đông, thổi từ miền biển quá giờ chiều ....

Loại gió này thì mát và ít hơi ẩm vì mùa này nắng trời chiếu xuống làm cho hơi ẩm bốc nhanh, tạo chế độ thổi gió ngoài biển Đông thổi vào.

Gió Tây hay gió Lào (gió föhn, foehn).

Gió hình thành từ vùng Thái Lan, di chuyển theo hướng Tây Nam – Đông Bắc qua Campuchia và Lào. Vì gió Nam khi thổi đến dãy Trường Sơn thì bị núi chắn lại, bốc lên cao, để lại một khối khí ẩm (dưới dạng mưa) ở sườn Tây (phía Lào). Khi vượt đỉnh núi, sang sườn Đông, lưu lượng không khí bốc lên do quá trình theo sườn núi đi xuống thấp nên không khí trở nên khô và nóng.

GIÓ và cơn bão

TS Thái Công Tông
Tháng 6 Năm 2012 07:26

Gió thổi xuống từ đầu tháng 7 đến giữa tháng Chín, thổi ngược từ 8-9 giờ sáng cho đến chiều tối, thổi mạnh nhất từ khoảng giữa tháng 8 đến cuối tháng. Gió Lào thổi ra khô nóng miền Nghệ An, Hà Tĩnh cho đến Quảng Trị. Dãy núi càng cao thì khi xuống núi, mức gia tăng nhiệt độ càng lớn và càng khô. Gió foehn cũng gặp nhiều nơi khác trên thế giới (British Columbia)

Gió Đông. Nhiều vùng duyên hải nước Mỹ như Florida, Louisiana thường có những trận bão vào mùa hè. Tại Á Châu, những nước như Philippines, Việt Nam, Đài Loan .. cũng có những trận bão gây thiệt hại quan trọng cho mùa màng, nhà cửa. Thường vào mùa hè ngoài khơi Thái Bình Dương (trên vùng biển Á Châu), ngoài khơi Đông Tây Dương (trên vùng biển Hoa Kỳ), thường xuất hiện bão. Bão hình thành ở các vùng nhiệt đới vì hiện tượng thiên nhiên này cần một dòng nước rất nóng, nhiệt độ là 26 độ C sâu ít nhất là 50 mét dưới mặt biển. Nước nóng tạo nên tình trạng bốc hơi mạnh, mà sự bốc hơi chính là nhiên liệu của bão. Không khí bốc lên cao, tạo ra vùng áp thấp, tức hạ áp. Tại chỗ đó là áp thấp nhiệt đới (tropical depression). Khi áp thấp nhiệt đới đủ mạnh vì liên tục phát triển, dần năng lượng để thu hút gió và hiện tượng mạnh lên sẽ hình thành bão nhiệt đới (tropical storm) với 1 bậc tăng mây dày đặc, tạo ra những cơn mưa cấp lớn và gió xoáy rất mạnh. Những cơn bão này phát triển mạnh mẽ ngay khi gặp một dòng nước lạnh hơn hoặc gặp đất liền, bão giảm cường độ suy yếu dần và tan đi vì mất nguồn năng lượng bổ sung từ không khí nóng ẩm trên biển

Theo vật lý địa lý : gió núi, gió thung lũng, gió biển, gió đất

Ban ngày, không khí trên các sườn núi nóng lên và bốc lên cao (hạ áp) còn không khí thung lũng mát và nặng hơn (cao áp), tạo ra gió thổi lên từ thung lũng lên núi. Loại gió này gọi là gió thung lũng.

Ban đêm trên núi nhiệt độ thấp, không khí lạnh và vì lạnh nên nặng, tạo ra cao áp do đó không khí này chảy theo sườn núi xuống thung lũng sinh ra gió núi. Nhà thơ Đinh Hùng có viết:

Em đến như mây, chong đời kì,

Hàng ngàn gió núi đến hàng mi

GIÓ và con ng ị

Tác Giả: TS Thái Công T ịng
Thứ Bảy, 30 Tháng 6 Năm 2012 07:26

Tâm ị khép m ị đôi tà áo

Hồ h ị n lâu ị i . Em nói đi

-T ị các vùng g ị n bi ị n, có m ị t lo ị hình gió th ị ị ng g ị là gió bi ị n và gió đ ị t:

. Vào ban ngày khi m ị t tr ị i t ị a ánh n ị ng xu ị ng Trái đ ị t, nhi ị t đ ị đ ị t nóng nhanh h ị n nhi ị t đ ị m ị t bi ị n, do đó không khí trong đ ị t li ị n nóng h ị n không khí nên b ị c lên còn không khí ngoài bi ị n l ị nh h ị n nên tràn vào chi ị m ch ị . Vì th ị vào ban ngày ị nh ị ng vùng ven bi ị n, gió th ị i t ị bi ị n vào đ ị t li ị n. Đó là gió bi ị n.

.Vào ban đêm, nhi ị t đ ị m ị t đ ị t ngu ị i nhanh h ị n nhi ị t đ ị m ị t n ị c ngoài bi ị n. Vì th ị vào ban đêm, ị vùng ven bi ị n gió th ị i ng ị c t ị đ ị t li ị n ra phía bi ị n. Đây là gió đ ị t.

Gió bi ị n và gió đ ị t mang tính đ ị a ph ị ị ng cao, hình thành do s ị sai bi ị t v ị nhi ị t đ ị b ị m ị t đ ị t li ị n và m ị t bi ị n theo th ị i gian trong ngày. Vì v ị y s ị có th ị i đ ị m (vào kho ị ng 6-7 gi ị t ị i và sáng) nhi ị t đ ị b ị m ị t 2 vùng này là b ị ng nhau: tr ị i đ ị ng gió.

4. Các ch ị c năng c ị a gió

Giúp di chuy ị n

T ị xa x ị a, con ng ị ị đã t ị n đ ị ng s ị c gió trong các chuy ị n h ị i hành . T ị th ị i c ị đ ị i đã có th ị ị ng m ị i quanh b ị Đ ị a Trung H ị i nh ị các thuy ị n bu ị m. Christophe Colomb khám phá M ị Châu nh ị di chuy ị n trên tàu có c ị t bu ị m đón gió; các di dân đ ị u tiên đ ị n M ị Châu cũng đ ị n b ị ng thuy ị n bu ị m. Chúa Nguy ị n t ị mi ị n Gia Đ ị nh t ị n công quân Tây S ị n ị Bình Đ ị nh, Phú Xuân cũng di chuy ị n b ị ng thuy ị n bu ị m nh ị s ị c gió:

GIÓ và con người

Tác Giả: TS Thái Công Táng
Thứ Bảy, 30 Tháng 6 Năm 2012 07:26

Låy tråi cho chóng gió nåm

Cho thuyån chúa Nguyån xuåi buåm chóng ra

Hoån Thå tå chåc båt cóc nàng Kiåu cũng dùng thuyån buåm:

Såa sang buåm gió lå mây

Khuyån, ång låi chån måt båy cån quang

Dån dò håt các måi đång

Thuån phong måt lá våt sang bån Tå

Tåc ngå ta cũng có câu : *thuån buåm xuåi gió*

Tåo năng lång .

Gió là måt tài nguyên tái tåo và trong såch, không tåo ra khí nhà kính . Gió làm quay các cánh quạt, tåo ra đån năng và càng ngày các nåc tån đång såc gió đå sån xuåt ra đån.

Giúp các hoåt đång du låch: nhå các cuåc đua thuyån buåm trên biån, thå điåu, nhåy dù

GIÓ và cơn ngũ i

Tác Giả: TS Thái Công Táng

Thứ Bảy, 30 Tháng 6 Năm 2012 07:26

---

ngoài bãi bißn

Tuy nhiên, gió cũng tßo ra nhiáu cái tiêu cßc nhß cußng phong làm hß hßi nhà cßa, đßng sß, tác hßi đßn hàng không nhß vßi trßn bão Irène năm nay (cußi tháng 8 năm 2011) đã làm hàng chßc ngàn chuyßn bay nßi đßa ß Mß phßi hßy bß vì các sân bay mißn Đông Hoa Kß đóng cßa v.v.Gió cũng gây ra xói mòn, tßo nhiáu đßi cát di đßng mißn Trung Vißt Nam, bão sa mßc ß Sahara và Trung Đông